

DEVET MESECEV PO LONDONSKEM SPORAZUMU**Kdo ovira sporazum na Jadranu?****Posebni statut in begunci iz cone B - Kaj je z našimi šolami?**

V časopisih beremo, da se gospodarski odnosi med Italijo in Jugoslavijo nadvse ugodno razvijajo. V Milanu in Beogradu sta bili ustanovljeni dve posebni italijansko-jugoslovanski trgovinski zbornici, katerih naloga je pospeševati na vseh področjih gospodarstva kupčijo med obema deželama.

Italija organizira Jugoslaviji nove tovarne, uvaža stroje, pošilja sosedu strokovnjake svoje avtomobilske industrije in ravno sedaj se njeni zastopniki posvetujejo v Beogradu z Jugoslavo o stalnem tehničnem sodelovanju obeh sosednih industrij. V zameno bo Jugoslavija dobavljala Italiji razne surovine, ki jih ta nujno potrebuje. Zdi se, da bo v kratkem ugodno rešeno tudi vprašanje ribolova v jugoslovanskih vodah Jadrana, od katerega je prej živelo na desetisoče ribiških družin na nasprotnih laških obalah, kjer je vse premalo rib.

Gospodarsko sodelovanje med sosednima deželama se je v kratkem času že tako razmahnilo, da stoji danes Italija med uvozniki blaga v Jugoslavijo že na — prvem mestu. Posrečilo se ji je posekati Nemčijo ter potisniti v ozadje Veliko Britanijo in Avstrijo.

Vse to dokazuje, da se obe državi gospodarsko dopolnjujeta, da druga drugo potrebuje in da bi lahko živeli v resničnem prijateljstvu, ako bi med njima ne bilo političnih nasprotij.

NACIONALISTIČNA DEDIŠČINA

Navzkrižja, ki so kvarila in še kvarijo dobre odnose med Italijani in Jugoslavo, niso od danes. Nastala so že v trenutku, ko so jugoslovanski narodi po dolgih stoletjih političnega suženjstva in razcepljenosti začeli borbo za zedinjenje in hoteli ustanoviti svojo narodno državo. Že tedaj so naleteli na odpor italijanskih nacionalistov, ki niso zase zahtevali samo Trsta, Tridentinske in Furlanije, temveč vso Julijsko Krajino do Triglav in Snežnika ter Dalmacijo, skratka kraje, kjer so Jugoslavo tvorili veliko večino prebivalstva.

Četudi so Italijani bili v Dalmaciji neznatna manjšina — saj jih ni bilo vseh skupaj niti 4 odstotke — so vendar zahtevali, naj se dežela v celoti priključi Italiji. L. 1918 so rimske vlade nameravale odrezati novo jugoslovansko državo od lastnega morja.

Isto je poskusil Mussolini v drugi svetovni vojni, ko je pripojil Dalmacijo Italiji. In niti to mu ni bilo dovolj: priključil je svoji državi povrhu še Ljubljansko pokrajino.

In sedaj si oglejmo usodo, namenjeno Slovincem in Hrvatom, ki so bili ali bi morali postati italijanski državljani. Vzeli so jim vse šole in časopise, uničili jim vse gospo-

darske in kulturne organizacije, njihovo zemljo so naseljevali s tujimi kolonisti. Med vojno je Mussolini v Gorici naznanil, da se bodo morale bodoče politične meje Italije kriti z narodnimi: to je pomenilo, da mora vsak Slovenec in Hrvat postati Italijan, sicer ga poženejo z rodne zemlje.

Priznati je treba, da so se ti fašistični načrti zdeli blazni tudi treznim Italijanom, toda če bi bila Italija zmagala, bi bili vendar postali tragična resničnost. Mi bi bili na smrt obsojeni.

Ko je fašizem končno propadel, se je naše ljudstvo globoko oddahnilo in z njim vsa demokratična Italija. Pošteni ljudje tu in onstran meje so si iz srca zaželeli, da bi se bodoče razmerje med sosednima narodoma postavilo sedaj na nove, zares človeške temelje. Misel je preprosta, toda rešilna za obe državi, ki ne moreta živeti v večnem sovraštvu, če hočeta sami sebi dobro.

Največja ovira, da se misel uresniči, je pa težka dediščina nacionalizma in fašizma, ki se je ni mogoče tako izlahka znebiti.

TRST PROTI RIMU

Nihče ne doživlja tega tako razločno in vsakodnevno kakor tukajšnji Slovenci. Kako naj si n. pr. razlagamo, da zastopniki tako zvanih antifašističnih strank in med njimi celo demokristjani preperečujejo z nasiljem slovenskim občinskim svetovalcem govoriti v lastnem jeziku? Odkod toliko sovraštvo proti našim šolam in dvojezičnosti?

Duh nacionalizma je kriv, da se pri nas namerno zanemarjajo celo gospodarske ko-

risti prebivalstva. Sporazum, po katerem bi se trgovina Trsta z jugoslovanskim zaledjem morala podvojiti, je še vedno na papirju. Ravno tako se ni še odprla meja za drobni osebni in blagovni promet, na katerega tako težko čaka vse prebivalstvo tu in onstran meje.

Čemu te ovire? Nacionalisti se boje, da bi obmejni promet in trgovina koristila tudi Jugoslaviji in Slovincem. Medtem raste pa pri nas brezposelnost in se domačini selijo v Avstralijo.

Tržaško gospodarsko mrtvilo se je zazdelo celo gospodarstvenikom iz — Milana preneumno in zato so pred nekaj dnevi poslali v Trst zastopnike svoje italijansko-jugoslovanske trgovske zbornice, da pomagajo našemu mestu iz zadrege. Pravo ubožno spričevalo za nekdanj ponosen in mogočen Trst!

Duh nestrpnega nacionalizma je kriv, da se pri nas ne izvaja posebni statut. Scelba je lansko jesen izjavil na Glavnem trgu v Trstu, da ima vlada čvrsto voljo londonski sporazum izpolniti, to se pravi, dati Slovincem vse pravice, ki so jim bile zajamčene.

Prepričani smo, da je res imel dobre namene, vendar je pri tem naletel na ogorčen odpor združenih tržaških nacionalistov, med katerimi ima prvo besedo ravno vladna stranka: Kršč. demokracija. Saj je njen tajnik prof. Romano na zadnjem občnem zboru kar javno pozval vse tukajšnje oblastnike, naj se nikar ne prenapenjajo, da bi dajali Slovincem pravice iz statuta vse dotlej, dokler se ne ustavi izseljevanje Italijanov iz cone B.

Slovinci nismo nobeni talci

Biti moramo pravični ter priznati, da je beg prebivalstva iz cone B za Italijane prav bridka reč. V zadnjih mesecih je bilo število izseljencev precejšnje: marca 1442 beguncev, aprila 1362, maja 982. V treh mesecih 3786 oseb. Posebno hudo je, da so med prebežniki tudi kmetje. Od 8. oktobra 1953 do danes je prišlo iz cone B v Trst 11.972 oseb ali približno ena petina laškega prebivalstva. Če pojde razvoj tako naprej — pišejo laški listi — bodo tamkajšnje italijanstvo predstavljali s časom samo še zidovi in nagrobni spomeniki.

Kdo je za vse to odgovoren? Slovenski kmetje, delavci in obrtniki prav gotovo ne. Saj dotok Italijanov tukajšnjim Slovincem samo škoduje! Prebežniki večajo brezposelnost in so vzrok, da se posebni statut ne izvaja.

Saj italijanska oblastva do danes londonskega sporazuma niti objaviti nočejo. Generalni komisar Palamara je zadnjič obljubil

našim šolnikom, da bo slovensko šolstvo jeseni uzakonjeno ter da postane njegovo osebje lahko stalno.

Vsa slovenska javnost se je tedaj oddahnila. Vsaj ena naših zahtev — so se ljudje radostili — se bo po desetletni težki borbi vendarle uresničila.

Sedaj pa čujemo, da je načelnik trž. šolstva prof. Fadda popolnoma drugega mnenja: on »nič ne ve«, da bi bil dr. Palamara Slovincem kaj takega obljubil! Naš narod je doživel novo grenko razočaranje.

Namesto da bi se bil položaj Slovincem po jugoslovansko-italijanskem sporazumu zboljšal, se je poslabšal. Policija je številnim našim gostilničarjem vzela obrtna dovoljenja in zaradi političnih dogodkov, ki so se odigrali pred enim desetletjem, je zaprla skupino škedenjskih Slovincem in jih drži v ječi, da jim pripravi kazenski proces. Velik politični proces snujejo tudi zoper pet-

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

NOVA ITALIJANSKA VLADA

Načelnik italijanske vlade je namesto Scelbe postal Antonio Segni. Posrečilo se mu je združiti okoli sebe poleg Kršč. demokracije Saragatove socialne demokrate in liberalce, ki pojdejo vsi v vlado, medtem ko bodo republikanci podpirali Segnija le z glasovanjem v parlamentu.

Vladna večina bo torej ista kot pod Scelbo. Le program bo nekoliko bolj levičarski kot prej, ker so liberalci precej popustili Segniju v agrarnem vprašanju.

Zakaj so se vdali? Ker bi Segni lahko vladal tudi brez njih. Nenni se je namreč ponudil, da glasuje za vlado, četudi njegova stranka ni na oblasti. Segni velja celo pri komunistih za naprednega človeka in malo manjka, da bi tudi Togliatti zanj ne glasoval.

Ker so se zavezniki tega zbal, so Segniju popustili. To je novost v političnem življenju Italije.

PRED SESTANKOM V ŽENEVI

Amerikanci so 4. julija praznovali tudi v Moskvi »Dan neodvisnosti« in prvič se je zgodilo, da so prišli čestitat na njih veleposlaništvo skoro vsi sovjetski voditelji.

Hruščev je bil prav vesel. »Zadnja Eisenhowerjeva izjava,« je rekel, »mi je ugajala, četudi se z njim ne strinjam v vsem. Nekateri mislijo, da je Sovjetska zveza prišla do najnovejših sklepov zato, ker je bila k temu prisiljena. Drugi menijo, da ravna tako, ker snuje skrivnostne in neiskrene naklepe. Dovolite mi, da pogledam naokrog in vidim, ali nas poslušajo kake gospe.« Nato je navedel tale ruski pregovor: »Če je bila tašča nezvesta možu, meni, da bo nezvesta tudi snaha.« Hotel je reči, da vsakdo meri bližnjega po sebi.

»Mi ne pojdemo v Ženevo z zlomljenimi nogami,« je dejal in upognil kolena, »temveč ravni kot vojaki,« da bi se pogajali z enakovrednimi ljudmi. Sestanek štirih velesil bo uspel, če dokažejo vsi dobro voljo.

Kljub tej kritiki je bilo razpoloženje ves čas obiska razigrano in radostno, kar je znak, da bo sestanek v Švici, ki začne 16. julija, najbrž uspel.

NOVA ARETACIJA

Tržaška kvestura je v nedeljo zaprla znane bivšega partizana Igorja Deklevo, češ da je aprila 1945, to se pravi med vojno, »umoril« v borbi nekoga fašističnega policista.

Aretacija je v naši javnosti vzbudila veliko nevoljo in opravičeno zaskrbljenost. Mirovna pogodba obvezuje namreč Italijo, da ne bo »vznemirjala« nobenega laškega državljana zaradi tega, ker se v času od 10. junija 1940 do konca vojne boril na strani zaveznikov.

Tako kot Deklevo so se borili tedaj partizani tudi v Italiji in mnogi so bili za to po vojni odlikovani. Slovence spravljajo pa po 10 letih v ječo.

Ali je mirovna pogodba za naša oblastva veljavna ali ni veljavna?

DUNAJSKO PROTESTNO ZBOROVANJE

Pretekli petek so vse v avstrijskem parlamentu zastopane stranke priredile na Dunaju velikansko zborovanje, na katerem so

protestirale proti razmeram na južnem Tirolskem.

Soglasno je bil sprejet poziv na avstrijsko vlado, naj prične nemudoma pogajanja z Rimom ter zahteva od Italije, da izpolni svoje obveznosti do nemške manjšine ter podeli južnim Tirolcem obljubljeni avtonomijo.

Če bi pogajanja ostala brez uspeha, naj se Avstrija obrne na vse države, ki so podpisale mirovno pogodbo in s tem prevzele jamstvo, da se bodo določila o zaščiti narodne manjšine resnično izvajala. Če je potrebno naj Avstrija poišče pomoči tudi pri drugih mednarodnih organizacijah.

Kanceler Raab je sprejel odposlanstvo, kateremu je izjavil, da se južni Tirolci v svojih pravičnih zahtevah lahko zanesejo na pomoč Dunaja.

CIPER ZAHTEVA SAMOODLOČBO

Angleški otok Ciper povzroča londonski vladi hude preglavice. Štiri petine prebivalcev tvorijo Grki, eno turški priseljenci, ki so prišli v deželo, ko je bil Ciper pod oblastjo Carigrada.

Grki zahtevajo z vse večjo odločnostjo, da bi bili priključeni svoji matični državi, in se borijo proti Angležem na vse mogoče načine. Izvedli so celo bombne napade na vojašnice in sedež angleškega guvernerja.

Anglija se je sedaj odločila začeti pogajanja o Cipru z Grčijo in Turčijo in bi pristala tudi na to, da pride otok pod skupno vlado vseh treh držav.

Grški nacionalisti, ki jih vodi škof Makarios, pa stalno zahtevajo le to, naj ljudstvo samo odloča o svoji usodi.

NEHRUJEV OBISK JUGOSLAVIJI

Voditelj Indije se še vedno mudi v Jugoslaviji. Povsod so ga pozdravljale nepregledne množice ljudstva — vsa dežela je bila v zastavah in slavolokih. Ljudje so ga tako sprejemali, da je bil večkrat globoko ganjen.

Imel je govor v jugoslovanskem parlamentu, kjer je razvil tole osnovno misel: narodi ne marajo nove vojne, ker se zavedajo, da bi v dobi atomskega vojskovanja to pomenilo uničenje človeštva in njegove kulture. Če nočemo vojne, nam pa ne preostane nič drugega, ko da se odločimo za tako zvano »koeksistenco«, to se pravi za mirno bivanje držav ene poleg druge, četudi se razlikujejo med seboj po nasprotnih ideologijah in družabnih ureditvah.

Vsaka drugačna politika mora nujno dovesti do vojne.

Da se misel koeksistence ali sožitja sedaj širi v svetu, je zasluga Indije in Jugoslavije, ki s tem odločilno pomagata ohraniti trajen mir med narodi.

Nehru je v Titovem spremstvu obiskal tudi Bosno in Hercegovino, bil je v Dalmaciji, Zagrebu in Ljubljani ter se skozi Postojno in Opatijo pripeljal na Brione.

Od tu bo danes odpotoval z letalom v Rim, kjer ostane dva dni.

PERONOV UMIK

Pod pritiskom zadnjih dogodkov je Peron začel spreminjati svojo politiko. Generali pritiskajo, naj se predvsem pomiri s Cerkvijo. In res je Peron spet odprl krožke Kat.

akcije, dovolil, da lahko izhaja ukinjeno katoliško časopisje, in pustil na svobodo zaprte katoliške nasprotnike. Pripravljen je tudi spremeniti proticerkveno zakonodajo. To bi mu ne smelo biti težko, saj je bil on sam, ki je svoj čas vpeljal obvezni verski pouk v šole in v — vojašnice. Sporazum s Cerkvijo bo zato najbrž v kratkem uresničen.

Zanimivo pa je, da se Peron hoče pomiriti celo z opozicijo v parlamentu. V torek ji je javno ponudil premirje in jo povabil na sodelovanje. Obenem je pozval svoje pristaše v državi, naj ustavijo borbo proti nasprotnikom.

S takimi pogoji je najbrž vojska še voljna držati Perona na oblasti.

PAZITE NA OTROKE!

Blizu Roviga se je več pet- in šestletnih otrok zbralo na seniku in igralo lutke. Njihov vođa Lojzek Guzzon je obesil na tram vrv, pod noge si je dal samokolnico in nato ovil okoli vratu vrv, da bi pokazal, kako lutke v zraku plešejo. Med igro se je samokolnica odmaknila in zanka je zadržala fantka.

Otroci so od veselja kar ploskali, ko so videli, kako se Lojzek otepa. Šele ko je truplo mrtva obviselo, so zagnali krik, pa je bilo prepozno.

ŠVICA BI SE BRANILA

Švicarji so nevtralni in že 150 let niso bili v vojni. Kljub temu so pa dobro oboroženi. Sedaj trošijo velikanske denarje, da bi se zavarovali pred morebitnimi napadi atomskih bomb. V živo skalo gradijo ogromna zaklonišča, kamor lahko spravijo vojsko in letala, orožje, hrano in bencin. Globoko pod zemljo imajo delavnice in vojašnice, prave večnadstropne stavbe, povezane s hodniki.

Samo bencina imajo pod zemljo za 1 milijon in pol ton. Saj porabi moderno letalo vsako uro 2500 litrov goriva, medtem ko je pred vojno zadostovalo le 180 litrov.

Za obrambo pred atomskimi napadi bo Švica potrošila nič manj ko 2 milijardi frankov.

»HUDA NAPAKA«

Centralni komitet Tržaške komunistične stranke je zavzel končno stališče v sporu, ki je nastal zaradi govora N. Hruščeva v Beogradu med Vidalijevo stranko in komunisti Sovjetske zveze ter Italije. Dne 4. julija je objavil sklep, v katerem priznava, da so bili napadi na Hruščeva »huda napaka« in v nasprotju »s pristranskimi odnosi«, ki naj vladajo med »bratskimi komunističnimi strankami«, posebno ko gre za »temeljna vprašanja miru in mednarodnega delavskega gibanja«.

Kakšno bo po tej obsodbi stališče V. Vidalija v njegovi stranki, ni še mogoče ugotoviti.

VAŽNO OPOZORILO

NASE NAROCNIKE IN SOTRUDNIKE OBVEŠČAMO, DA STA SE UREDNISTVO IN UPRAVA »NOVEGA LISTA« V TRSTU PRESELILA V NOVE PROSTORE, IN SICER V ULICO FABIO FILZI 10, I. NADSTROPJE. URADOVANJE: VSAK DAN OD 9. DO 13. URE, RAZEN OB NEDELJAH in PRAZNIKIH

Kdo ovira sporazum na Jadranu?

Nadaljevanje s 1. strani

deseterico beneških Slovencev. Na tržaškem podeželju so začela oblastva odstranjivati tudi tiste dvojezične javne napise, ki so bili pod zavezniški brez statuta dovoljeni.

PICCOLOVA GONJA

Kakšnim namenom vse to služi? Pomirjenju in prijateljstvu med sosednima narodoma in državama prav gotovo ne.

In tega naj bi bilo krivo italijansko izseljevanje iz cone B. Mi Slovenci bi nesrečno izseljevanje prav radi zaustavili, saj bi to bilo le v našo korist. Toda kako? Mi ne moremo vlti tamkajšnjim Italijanom več ljubezni do rodne zemlje, več vztrajnosti in borbenosti, če jih sami ne čutijo.

Resnična sredstva, da se beg zajezi, so v rokah italijanskih oblastev. Naj od vsakega prebežnika zahtevajo, da dokaže, ali je resnično moral zapustiti svoj dom. Če tega ne more dokazati, se mu vzame podpora in odtegnejo vse ostale ugodnosti. Edino tako se lahko ustavi množični beg čez mejo.

Ker za tako odrešilno dejanje nima nihče potrebne poguma, se izseljevanje nezadržno nadaljuje in posledice nosimo tukajšnji Slovenci. V nas vidijo nekake talce, odgovorne za stanje, ki so ga drugi zakrivali. Tako je nastalo v naših krajih zares težko in nevdržno ozračje.

Še težje postaja v najnovejšem času, odkar je najvplivnejši tržaški dnevnik *Il Piccolo* začel ščuvati celo sosedni državi drugo proti drugi in s tem načrtno izpodkopavati njun težko doseženi sporazum.

List bivšega fašista Rina Alessija trdi, da se Rim bridko moti, če misli, da je rešil tržaško vprašanje. Vzhodne meje Italije so še vedno ogrožene, kajti Jugoslavija je naslednica Avstro-Ogrske in povrh prešinjena z napadalnim vseslovanskim nacionalizmom, pred katerim se Italija ne bo ubranila s pirnatimi pogodbami, temveč samo z dobro oboroženimi divizijami.

Jugoslavija — hujska list — ima danes celo na demokratičnem zapadu več veljave od Italije: prijatelji jo cenijo, sovražniki se je boje. Prišel bo čas, ko bo ta svoj vpliv temeljito izkoristila. Nekega dne bo Jugoslavija postavila iznova v razpravo tržaško vprašanje, o katerem vemo, da je bilo samo začasno rešeno. Skrajni čas je, da se Italija prebudi ter se zave težkih nevarnosti, ki ji pretijo v Trstu in coni A.

Ko človek to bere, ima vtis, da živimo v dobi fašizma in ne v času italijansko-jugoslovanskega zблиževanja in sporazumevanja. Tako pisanje je neodgovorno, ker izpodkopa je mir na Jadranu ter onemogoča spravo ter prepotrebno sodelovanje med tu živečima narodoma.

Pred enim mesecem je imel 70-letni učejak poslovilno predavanje. Slušatelji so ga obsuli z rdečimi nageljni. »Nisem še umrl,« je vzkljnil, »še se bom videli!« Toda smrt sega že po njem, zakaj rak mu neusmiljeno razjeda telo.

NE ZGODI SE VSAK DAN

Poroka 75-letnega grofa Tealdija s 60 let mlajšo princeso Caracciolo je vzbudila tudi izven Italije veliko radovednost. Neki londonski list je ponudil 300 tisoč lir, da dobi fotografijo poročne svečanosti. Trud je bil zaman, kajti poroko so obhajali v največji tajnosti. Časnikarji so samo zvedeli, da sta se vzela iz ljubezni, čeprav je on starejši od njenega očeta. Sedaj pa sta na ženitovanjskem potovanju v Švici.

KJER JE SVOBODA, NI IRENTIZMA

V časopisu »Nuova Repubblica« je Olivieri Zaccarini napisal članek o južnem Tirolu in narodnih manjšinah. Če se ljudje drugega jezika odločno branijo — pravi — in so nezadovoljni, je treba poiskati vzroke. Kjer ravnajo z manjšinami pravično in se zato čutijo svobodne, tam ni irentizma. Najlepši primer nam nudi demokratična Švica. Pametne in resnične besede.

RAZDALJE SE KRAJŠAJO

Prvega julija so otvorili novo letalsko progo iz Milana v Bari. Ob osmih odletih, opoldne si v Bariju. Če opraviš posle v nekaj urah, si zvečer že doma. V enem dnevu iz severne v južno Italijo in nazaj. Po železnici bi trajalo 4 dni.

V Milanu hočejo vpeljati helikopterje ali letala, ki se lahko dvignejo s streh navpično v zrak. Bliža se čas, ko bodo tudi zasebniki po zraku letali, tako kakor se zdaj vozijo s kolesom po mestu.

RAZTRESENA GLAVA — PRAZNA MOŠNJA

V Trentu je pred nekaj dnevi videl mlad fant sredi ceste časopisni zavoj in vanj brenil. Tedaj se usujejo iz njega celi kupi tisočakov. Kateri raztresenec jih je zgubil, ne vedo. Do sedaj se ni še oglasil.

V Gorici se je tudi lepa zgodila. Mesto je obiskal »strie iz Amerike«. Kolovratil je cel dan iz gostilne v gostilno ter plačeval na levo in desno. Zvečer mu je pa naenkrat zmanjkala — listnica. Prišel je ob 760 dolarjev ali okrog pol milijona lir. Ta stria je bil tudi zelo raztresen.

RIŽEV KRUH

Znanstveniki v Rimu ugibajo, ali bi se ne dal peči kruh iz mešanice pšenične in riževe moke. Italija pridela namreč letno okrog 8 milijonov stotov riža, a ga potroši le 60 odstotkov. Ostalo mora izvažati. Zadnji dve leti je pa izvoz opešal in zaloge so se napolnile. Ker ne vedo kam z rižem, ga bodo najbrž v kratkem zamesili v kruh. Bom videli, kako tekne.

KREPKA STARKA

V Indiji je neka kmetica, ki šteje 111 let, prehodila iz svoje vasi do prestolnice 150 km, da izroči vladi prošnjo, v kateri zahteva zase kos zemlje, češ da je mnogo žrtvovala za narodno osvobodjenje.

Ko ji je minister zemljo obljubil, jo je mahnila veselo spet peš domov. Vsega skupaj 300 km.

ZAŽGALA ROJSTNO HIŠO

Klara Paradiso, mati 4 sinov, iz vasi Carbonera pri Bariju, je prosila svojega očeta, naj ji posodi 2 milijona lir.

Ker ji je posojilo odbil in ker je prejela baje manjšo doto kot njeni bratje, je v jezi zanetila ogenj v hiši staršev in se nato prijavila karabinjerom.

Z NOŽEM V GLAVI

Vse mesto Treviglio govori danes o tem, kar se je zgodilo 54-letnemu kmetu Galimbertiju.

Pred nekaj dnevi ga je začela tako silno boleti glava, da je moral v bolnišnico, kjer so ga deli pod žarke in mu našli v glavi med čeljustjo in sencem 5 cm dolg nož.

Tja je prišel l. 1917, ko se je Galimberti pretepal v gostilni in ga je tovariš sunil z nožem v obraz. Rana se je zacelila in mož je nosil celih 38 let nož v glavi in ni tega vedel. Sedaj so mu ga izvlekli in Galimberti je zdrav ko riba.

RAST PREIVALSTVA

Prebivalstvo Združenih držav se neverjetno naglo množi. Vzrok so ugodne gospodarske razmere, dobre zdravstvene ustanove in dotok priseljencev. ZDA so štele l. 1903 komaj 80 milijonov duš, danes pa že 164 milijonov.

V vrhovnem uradu za statistiko se zasveti vsakih 8 sekund rumena lučka — znak, da se je en otrok rodil; vsakih 21 sekund se pa vžge rdeča — znak, da je en prebivalec umrl.

KAKO JE POSTALA MILIJONARKA

V občini Imperia se je 3. marca poročila 29-letna Marjeta Vita z 72-letnim Angležem Jenkinsonom, ki je bil bogat lastnik parnikov. Na stara leta je prišel na italijansko Riviero in se zagledal v lepo Marjeto, ona pa zastrmela v njegove milijone. Mož je umrl po treh mesecih in ji zapustil 95 milijončkov.

NOVICE

KONEC VELESEJMA

V nedeljo je bil zaključen tržaški velesejem. Obisk je bil letos za 10% večji kot lani. Povečale so se tudi kupčije z državami v zaledju in na bližnjem vzhodu. Le Trst sam je sklenil malo kupčij, ker se nahaja v težki gospodarski krizi.

Kranjske klobase so pa bile mnogo slastnejše kakor lansko leto in ravno tako kraški teran.

POMOČ TUJINI

Ameriška poslanska zbornica je po dolgih razpravah sklenila dajati še nadalje tujim državam pomoč in je v ta namen odobrila velikanski znesek 3 milijard in 285 milijonov dolarjev za tekoče leto.

Največ časa so zgubili ob vprašanju, koliko naj dajo Indiji in Jugoslaviji. Kaže, da Amerika nima namena zmanjšati tema deželama dosedanje podpore, pač pa hoče imeti nadzorstvo, kako se bo denar trošil.

PRAVI JUNAK

V Turinu živi sloveč zdravnik Mario Ponzio. V prvi svetovni vojni je zdravil na fronti ranjence in uporabljal na njih radijske žarke. Ker se takrat niso še znali pravilno ščititi pred temi žarki, so napadli njegove roke. Moral si je dati odrezati kos kazalca na desnici. Kljub temu je nadaljeval svoja raziskavanja in postal vseučilišni profesor. Človeštvu je zelo koristil, njega samega se je pa lotil rak. Dijakom so lile solze, ko so ga poslušali in videli, kako z njegovih rok odpada prst za prstom. Na levici sta mu ostala le dva, na desnici le polovica palca. Zdaj mu bodo odrezali desno roko pri ramenu.

Dopisi s Tržaškega

PROSEK

Družina g. Danila Puntarja, posestnika in mesarja s Proseka, se je prejšnji teden pomnožila kar za tri člane. Njegova gospa Liviya je povila trojčke, tri lepe punčke, katerim so dali imena Mira, Marija in Melita. Ker so se rodile v sedmem mesecu, so jih morali postaviti v posebne segrete steklene zaboje, kjer bodo ostale dva meseca pod zdravniškim nadzorstvom. Vesel dogodek je vzbudil v vasi in tudi v mestu mnogo zanimanja, saj smo punčke lahko občudovali v različnih časopisih, ki so prinašali njihove slike. Srečnima zakoncema in njunim novim družinskim članom želimo mnogo zdravja ter jim pristrčno čestitamo.

ŠEMPOLAJ

Šempolajci in prebivalci bližnjih vasi čutimo že dolgo časa potrebo po telefonski govornici. Za vprašanje se je svoj čas zavzela tudi občinska uprava in dosegla, da so oblastva nakazala potrebno vsoto denarja. Čakali smo, da bodo vsak čas začeli z deli; te dni pa smo zvedeli, da telefona v vasi ne bo, češ da se je denar potrošil v druge namene.

Vest je vzbudila v vasi silno neodobravanje in ljudje se začudeno sprašujejo, zakaj se je denar porabil za druga dela, ki so morda manj važna.

Želeti je, da bi oblastva zadevo ponovno vzela v pretres in jo tudi zadovoljivo rešila. Ta teden se je pri nas zgodila huda nesreča. Naš domačin Perčič Josip, ki je že dalj časa bohehal na živcih, si je nepričakovano vzela življenje. Pokojni je bil železničar in bi kmalu bil upokojen, a mu je huda bolezen zatemnila um, da je sklenil narediti konec svojim dnevom.

Naj mu bo Bog prizanesljiv sodnik. Težko prizadeti družini izrekamo naše globoko sožalje.

DROBNE VESTI

Iz Gorice

DRŽAVNI PRISPEVEK ZA PERUTNINO

Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo je določilo poseben državni prispevek za nakup perutnine. Prispevek znaša od 30 do 60 odstotkov nakupne cene.

Kdor želi povečati število perutnine, naj zaprosi za državni prispevek pri deželnem kmetijskem uradu v ulici Duca D'Aosta. Tu mora vložiti tudi prošnjo na obrazcu, ki ga tam dobi.

Ministrstvo je določilo tudi posebne prispevke za pobiranje perutninske kuge. Razkužitev bo brezplačno izvršil deželni zdravniški urad.

POTREBEN URAD

Kdor pozna davčni stroj Italije, ve, da se v njem le malokdo znajde. Tega se je zavedlo tudi finančno ministrstvo. Zato je ustanovilo pri vsaki intenciji poseben urad, ki bo dajal davkoplačevalcem vsa potrebna navodila in pojasnila. V Gorici uraduje novi urad na davkarji vsak dan, razen ob nedeljah in praznikih, od 10. do 12. ure v sobi št. 6. II. nadstropje.

DOGOVOR MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

V ponedeljek, 27. junija, so v Beogradu podpisali dogovor o dobavljanju vode iz Merzljekov goriški občini. Za Italijo je podpisal italijanski veleposlanik v Beogradu Gastone Guidotti, za Jugoslavijo pa svetnik zunanega ministrstva g. Milan Bartoš.

LETOSNJI PRIDELEK ŽITA

Letosnji pridelek žita bo v goriški deželi kar zadovoljiv; znašal bo od 125 do 130 tisoč q. Prodajna cena žita na prostem trgu se giblje od 7800-8000 lir za q. Toliko približno bi morala znašati cena tudi pri obvezni oddaji žita.

JEZERO

V zadnji številki Novega lista beremo, da je visoki komisar za higieno izdal odlok o cepljenju živine proti jetiki.

Živinozdravniki bodo odslej strogo nadzorovali zdravje živine ter neozdravljive živali tudi ukazali iztrebiti.

Hvale vredno je prizadevanje oblastev za zdrav napredek živinoreje in če je kateri živinorejec, ki želi, da se ti zdravstveni predpisi natančno izvajajo, so to prav gotovo kmetje z Jezera. Kaj nam pomaga, če se živina cepi proti jetiki, če nam pa z druge strani manjkajo najosnovnejši pogoji za zdravje živine. Pri nas n. pr. nimamo tekoče vode. Živino napajamo na kalu, kjer pa je voda posebno v poletnih dneh silno nezdrava, umazana in blatna. Nihče namreč ne skrbi za čiščenje kala in čestokrat se zgodi, da živina te vode sploh ne mara piti.

Ker je v vasi 35 glav živine, bi bilo nujno potrebno, da bi oblastva napeljala vodovod. Če jim ni mar človeško zdravje, naj skrbe vsaj za koristi, ki jih celokupni družbi daje živinoreja.

PRIREDITEV V DOLINI

V nedeljo, 10. t. m., ko imajo v Dolini farni praznik, bodo dijaki klasične gimnazije igrali tudi Dolinčanom veseloigro »Roxia«. S predstavo, ki je dosegla že po mnogih krajih na Tržaškem zelo lep uspeh, bodo prav gotovo zadovoljni tudi Dolinčani in se bodo od srca nasmejali.

Veseloigro režira prof. Jože Peterlin. Predstava bo v farni dvorani, začetek ob 20.30. Dolinčani in okoličani so prijazno vabljeni na predstavo!

V SESLJANU GRADIJO BEGUNSKO NASELJE

Kot strela z jasnega je med vse Slovence devinsko-nabrežinske občine udarila vest, da je vladni komisar dr. Palamara zavrnil priziv, ki ga je vložil župan Terčon zoper gradnjo ezulskega naselja v Sosljanu. Generalni komisar je obenem odobril ravnanje podprefekta dr. Macciotte, ki je preteklega marca poslal v Nabrežino posebnega komisarja, da namesto župana podpiše gradbeno dovoljenje ustanovi istrskih in dalmatinskih beguncev.

Zaman so torej bili vsi trezni in tehtni ugovori, ki jih je župan navedel v prizivu. kakor tudi mnenje in volja vse slovenske ter dobrnega dela italijanske javnosti. Kolonizacijski načrt, ki ga je v svoji nacionalistični holestni strasti zasnovala peščica laških iredentistov, se mora za vsako ceno izpeljati. Na žalost je temu raznarodovalnemu načrtu sedaj dal svoj blagoslov še najvišji predstavnik rimske vlade.

Potem ko je že pred leti prof. Palutan dal z ameriškimi dolarji zgraditi v Štivanu 10 stanovanjskih hiš in druge zgradbe ter vanje vtihotapil več ko 40 laških družin, so te dni začeli v Sosljanu s pripravami za gradnjo nič manj ko 25 štiristanovanjskih hiš ter hiralnice za onemogle starčke.

Naj omenimo, da so Angleži in Amerikanci, ki niso vodili do tržaških Slovencev niti pravične, še manj pa prijazne politike, bili

FERLUGI

Preteklo nedeljo so Ferlugovci obhajali 50-letnico ustanovitve prosvetnega društva »Višava«. Pomembna obletnica je privabila k Ferlugom številne ljubitelje naše prosvete tako iz mesta kakor s podeželja. Za prireditveni prostor so domačini določili zapuščen kamnolom, ki pa je zelo primeren za slične nastope.

Spored proslave je bil bogat in srečno izbran, saj so nastopili različni pevski zbori in plesne skupine; prosvetno društvo »Gaj« je izvajalo veseloigro Kje je meja!

Slavnostni govornik je orisal delovanje Višave od njene ustanovitve do današnjega dne ter poudaril velike zasluge, ki jih je društvo imelo za dvig narodne zavesti in kulture. Spomnil se je pokojnih ustanovnih članov ter predvsem pevovodje Maksa Baretta, ki je ob ustanovitvi društva zložil priložnostno pesem in ki so jo v nedeljo tudi izvajali.

Po govoru so osemnajstim še živečim ustanovnim članom izročili diplome.

Prireditelji so na proslavo povabili tudi barkovljansko godbo, ki je med odmori skrbela za zabavo in kratek čas. Pridnim Ferlugovcem čestitamo k uspehu in jim želimo, da bi tudi v bodočnosti marljivo gojili kulturno življenje.

MAVHINJE

Ne vemo, kdaj napoči čas, da se pokrajinska cestna uprava spomni na cesto Vižovlje—Mavhinje. Mavhenjci že mnogo let moledujemo, da bi nam enkrat za vselej pošteno uredili to cesto. Napravili smo že nešteto vlog na našo občino in druge urade, a vselej zaman. Posebno letos, ko je toliko dežja, je cesta vsa razrita in je voznja po njej zelo nevarna. Nič čudnega, če so se ljudje odločili se posluževati stare, ki je neprimerno boljša od nove.

Morda pa le pride čas, da jo asfaltirajo.

svoj čas izjavili slovenskim predstavnikom, da se naselje ne sme graditi, ker bi se s tem resnično spremenil narodnostni značaj Sosljana. Današnji oblastniki ne le da niso upoštevali pravične sodbe svojih predhodnikov, temveč so povrhu še na najbolj grob način pogazili obveznosti, ki so jih sprejeli v londonskem sporazumu.

V 7. točki sporazuma je jasno rečeno, da se narodnostni sestav ozemlja ne sme spreminjati!

Saj je po tej točki statuta prepovedano celo spreminjanje upravnih mej občin, samo da se zavaruje narodnostno lice naših krajev. Kar danes delajo, je pa mnogo več: to je vdiranje v našo narodno posest in nasilno raznarodovanje!

Pri tem se spominjamo na govor tržaškega cerkvenega odličnika, ki se je po podpisu sporazuma zbal, da bi nekaj dvojezičnih napisov v tržaškem predmestju moglo spremeniti »dušo in lice Trsta«.

Niti ena besedica neodobravanja pa ni padla iz istih ust sedaj, ko nam raznarodujejo vso obalo od Štivanja preko Sosljana, Križa, Proseka in Opčin do Trsta!

Vendar se dr. Palamara in njegovi opričniki bridko motijo, če mislijo, da se bomo »novim nasiljem sprijaznili. Bomo že poiskali sredstva, da se naša zemlja ubrani pred poplavo tujcev.

Dopisi iz Goriške

IZ PEVME

V zadnji številki smo poročali, da bo kmetijski nadzornik dr. Marsano po nalogu g. prefekta posredoval pri Zavodu treh Benečij, naj dovoli najemnikom obdelovati zemljišča do sv. Martina. Dodali smo tudi, naj prizadeti brez skrbi po žitu posejejo činkvantin.

To smo bili zvedeli od svetovalec gg. Brautza in Nanuta, ki sta se o tem razgovarjala z g. prefektom na Vrhu.

Najemnike pa so veliki stroški, ki jim jih je povzročila pravda v Gorici in Benetkah, tako prestrašili, da nikomur več ne zaupajo in ne vedo, kaj storiti. Boje se, da bi bil ves njihov nadaljnji trud zaman. Zaradi tega si ne upajo sejati činkvantina in positi delteljšič ter travnikov.

Javno naprošamo g. prefekta, naj po kmetijskem nadzorniku da najemnikom natančna navodila, kaj in kako smejo delati.

Pevmčani smo pazljivo prebrali politični pregled v zadnji številki Novega lista pod naslovom »Južni Tiroleci branijo svojo rodno grudo«. Ker Zavod treh Benečij brzkone zasleduje v Pevmi le raznarodovalne namene, smo trdno prepričani, da bi ne bilo več miru med nami, ako bi se izvedli ti naklepi proti slovenskemu življu. Goriški prefekt dr. De Zerbi bi storil le dobro delo za slovensko obmejno prebivalstvo in tudi za državo, če bi napravil pri osrednji vladi v Rimu vse potrebne korake, da jo prepriča o potrebi prodaje bivšega Fogarjevega zemljišča pevmškim, oslavskim in štmaverskim posestnikom. Le malo dobre volje je treba, da se na pravičen način reši to vprašanje, ki že skoro eno leto razburja slovensko in italijansko javnost. Preteklost nas prebridko uči, da je vsaka raznarodovalna politika obsojena na končni poraz.

TOMBOLA NA DAN SV. PETRA.

Običajna tombola na dan sv. Petra je bila kot po navadi tudi letos dobro obiskana. Kosmati dohodek je znašal nekaj nad 800 tisoč lir. Ker je bil čisti dobiček namenjen dobrodelnemu dijaškemu zavodu »Oddone Lenassi«, je opravičljivo, da so bili zadetki zelo skromni: tombola po 50 in 10 tisoč lir, »cinquina« 20 tisoč, zadetek 4 številki pa ena gnjat, ki jo je dobilo pet igralcev. Ker je niso mogli drugače razdeliti, so jo prodali za 5500 lir in vsoto med seboj razdelili. Tombolo je dobila gospa Cerutti iz ulice Don Bosco, ki je darovala za zgoraj imenovani zavod 5 tisoč lir.

Zanimivo je, da si je pokojni O. Lenassi prisluzil svoje ogromno premoženje med Slovenci, in sicer z žago, mlinom in lesno trgovino.

IZ ŠTANDREŽA

V nedeljo, 26. junija, smo se Štandrežci in Goričani v obilnem številu udeležili mladinske večerne prireditve na lepem prostoru poleg cerkve. Razveselili smo se nastopa naših otrok v igri »Mačeha in pastorka«. Naši najmlajši so se prav dobro odrezali. S posebnim navdušenjem je občinstvo pozdravilo deklamacije in zlasti še dobro igranje mandolinističnega orkestra. Igralcem, deklamatorjem in režiserki iskreno čestitamo.

ŠTEVERJAN

Deželna komisija za nameščanje delavcev je na seji dne 24. t. m. odobrila načrt za izvršitev raznih javnih del po 30 deloviščih v goriški deželi. Zaposlili bodo 955 delavcev, in sicer za 77.190 delovnih dni; za dela bodo potrošili nad 65 milijonov lir.

V tem načrtu je vključeno tudi eno novo delovišče za našo občino, ki bo zaposlilo 10 delavcev 51 delovnih dni.

IZ DOLA

Tudi mnogi Doljani smo se udeležili slovesne otvoritve električne luči pri naših sosedi na Vrhu. Z njimi smo se skupno veselili nad novim napredkom. Nič jim nismo zavidali, da so nas prehiteli s prepotrebno napravo, ki je tolikega pomena za zdravje in gospodarstvo, čeprav smo vedno mislili, da bomo mi imeli prej elektriko kot oni. Kako tudi ne? Saj leži naših osmero vasič v Dolu ob glavni državni cesti, ki veže Gorico s Trstom. Naš Dol je menda še edini kraj v goriški deželi, ki nima električne luči. Zakaj se v naši dolini doslej še ni napeljala električna luč, ne moremo razumeti. Upamo pa, da se bodo oblastva sedaj vendar enkrat zganila in osrečila tudi naše vasič z elektriko. Doslej se za nas niso zmenili in so nas popolnoma zanemarili, čeprav ležimo ob glavni državni cesti in našo zaostalost opažajo vsak dan stotine domačih in tujih izletnikov.

Z VRHA

Naš domačin in posestnik g. Cotič Anton zasluži, da se ga spomnimo z nekaj vrsticami. Saj mož praznuje 50-letnico svojega de-

lovanja v raznih občinskih svetih, pod katere je v tem obdobju spadala naša vas. Od leta 1904 je bil v občinskem svetu Opatjega sela, kamor je Vrh spadal pred drugo svetovno vojno. Po vojni je opravljal isto funkcijo v Zagraju in sedaj je že več let v sovdenskem občinskem svetu. G. Cotič se je rodil 18. avgusta 1880. leta in bo prihodnji mesec praznoval 75-letnico rojstva. Čilemu in krepkemu slavljencu želimo Vrhovec obilo božjega blagoslova in zdravja in mu čestitamo k 50-letnici javnega delovanja.

IZ RONK

V skupno zalogo žita mora naša občina prispevati 4639 stotov. Obvezna oddaja se prične 6. julija. Kmetovalci naj si na občinski razglasni deski ogledajo seznam, kjer je napisano, koliko žita mora vsak posameznik oddati v skupno zalogo.

LOČNIK

Slinavka se je pojavila že mnogokje na Goriškem. Tako je vznemirila pred nekaj dnevi tudi našo vas. Goriško županstvo je zato razglasilo stroge predpise, ki jih morajo vsi kmetovalci zares natančno izvrševati, da se širjenje boleznih prepreči.

TRŽIČ

Družba Esso je pri naši ladjedelnici naročila gradnjo treh petrolejskih ladij po 35.000 ton. Ladjedelnica je sklenila tudi pogodbo z Združenjem treh pomorskih družb v Genovi za zgradnjo dveh ladij po 16.200 ton. Vsekakor se nismo motili, ko smo v prejšnjih dopisih poročali, da bo naša ladjedelnica vsaj zajezila širjenje brezposelnosti, čeprav je ne more povsem odstraniti. Nova naročila bodo delavcem vlila novega poguma in veselja do dela, saj res ni za zdravega človeka hujšega na svetu kot brezposelnost.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ŠEMPETER SLOVENOV

Vredno je zabeležiti v Novem listu pomembne zmage slovenskega posestnika Antona Gorkiča z Vrha, vasi, ki leži 700 m nad morjem. G. Gorkič se je udeležil tekme med obdelovalci srednjih posestev v videmski deželi in pri tem prejel nagrado 250.000 lir za svoje lepo obdelano in urejeno gorsko kmetijo; nato je tekmoval v beneški pokrajini in odnesel prvo nagrado 500.000 lir, ki mu je bila slovesno izplačana v Benetkah. Zmaga ga je opogumila in podjetni mož je poskusil srečo tudi pri vsedržavni tekmi. Tu je dobil tretjo nagrado, in sicer spet 500.000 lir. Njegova pridnost je bila tako v enem letu kar trikrat nagrajena. Prejel je skupno 1 milijon 250 tisoč lir, čeprav so se nekateri člani znanega tajnega »komitata« na vse načine trudili, da bi preprečili to pomembno priznanje slovenskemu kmetu. Delavnemu, podjetnemu in vzornemu gospodarju čestitamo vsi prav iz srca, saj je s svojim odličnim gospodarstvom dvignil sloves slovenske pridnosti in svoje domačije v vsej državi. Veseli nas tudi pravičnost strokovnjakov, razdeljevalcev nagrad.

V zadnjem času prihaja v našo dolino vedno več izletnikov, ki se med nami dobro počutijo. Zelo dober vtis so napravili med ljudstvom zlasti Goričani, ki so konec junija poromali v svetišče Matere božje v bliž-

njem Brnašu. Nato so priredili skupno kosilo v naši vasi v znani gostilni »El Belvedere«, katerega se je udeležil tudi domači župnik in dekan g. Franc Venuti.

Komaj čakamo, da odpro prehod na Stupci za krajevni promet, od katerega pričakujemo veliko koristi za vso dolino in zlasti za našo lepo vas.

IZ REZIJE

Rezija je kakih 15 km dolga, zelo stisnjena dolina s položnimi pobočji, po sredi katere se vije izpod Kanina prihajajoča in po širokem prodnatem koritu tekoča reka Rezija. Prava dolina je vsa s peskom posuta in neobrasla. Nad vasmi je nekoliko obraslega sveta, potem se pa začnejo medli in strmi pašniki in nad njimi se vzpenjajo popolnoma gola slemena, polna melin in plazov. Zlasti divja in nepristopna je vzhodna podkaninska stran, kjer se kakor škrbasti zobje vzdigujejo gorski velikani. Nad vsemi mogočno kraljuje očiak Kanin. Zato se morajo Rezijani zelo truditi, ako hočejo kaj pridelati. Rezijani pojejo o svoji dolini:

»Ko vun na vrh mi priduva
ki povsorod mi viduva,
tje nutak dno mi viduva,
je makoj voda ano prod.«

(Nadaljevanje na 6. strani)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

(Nadaljevanje s 5. strani)

Večina Rezijanov se izseli, da si poišče po svetu zaslužka; tisti, ki ostanejo doma, povéčini ženske, morajo neutrudljivo delati in prenašati vsa bremena kakor tovarna živina. Kjerkoli je na obronkih kaj bolj položnega in travnatega sveta, povsod se vzpenja Rezijan s svojo čredo, da ji preskrbi sočnate krme.

Tako je tudi devetletni deček, Franko Klement iz Osoja, 25. junija pasel nekoliko koz na skalovju blizu Prevala. Ko se je re-vež vzel na neko skalo nad globokim prepodom, da bi ne izgubil izpred oči svojih koz, se je skala udrla in ubogi Franko je telebnil v čez 50 m globok prepad. Njegov krik so slišali ljudje, ki so pasli v okolici in mu pritekli na pomoč. Z veliko težavo so ga prenesli daleč doli v Osoje in od tam k zdravniku na Njivico, od tu pa v bolnico v Humin. Četudi se je močno udaril v glavo in po vsem telesu, pravijo zdravniki, da ni nevarnosti za njegovo življenje.

UKVE

Na koncu vasi je na državni cesti proti Žabnicam skalovje tako trhlo, da se vedno

kruši in se kamenje vali na cesto. Potrebno bi bilo, da bi cestna uprava (ANAS) zgradila primeren obrambni zid, ki bi preprečil padanje kamenja, in sicer preden pride do kake nesreče, ki bi morda terjala človeških žrtev.

Dan pred sv. Petrom se je na tem mestu tako poškodovala krava, da jo je moral lastnik z znatno zgubo prodati — mesarju. Vzrok nesreče je bil ravno nezavarovani svet, ki se je pod težo goveda udrl.

Vozni red Gorica - Trst

Odhodi vlakov z goriške postaje:

1. Proti Trstu: 0.13, 6.01, 6.56, 8.12, 9.20, 10.54*, 13.55, 15.49, 17.16, 18.31, 20.02, 21.23, 23.30**.

2. Proti Vidmu: 4.38*, 5.20, 6.41, 7.56, 8.43, 9.36, 10.55, 13.54, 15.50, 17.17, 19.15, 20.00, 21.05, 23.11.

Prihodi vlakov v Gorico:

Iz Trsta: 5.17, 6.37, 7.53, 8.41, 9.34, 10.49, 13.52, 15.44, 17.13, 19.11, 19.58, 21.01, 23.09.

Iz Vidma: 0.12, 4.25, 5.59, 6.54, 8.09, 9.17, 10.51*, 13.53, 15.47, 17.14, 18.27, 19.56, 21.21, 23.26**.

Neposredno zvezo z Milanom imajo vlaki v Trst: 6.01, 8.12, 13.55.

* Vozi od 22. maja do 1. oktobra.

** Vozi le ob praznikih od 26. junija do 25. septembra.

Naša kontovelska rojakinja Tea Starčeva nastopa v »Primorskih zdrabah« v vlogi Terezine. Njena igra je naravna in prepričljiva. Kljub temu da je še mlada, je že ustvarila lepo število mojstrskih likov. Vsem je ostala v nepozabnem spominu kot Ana Daalders v drami Mladost pred sodiščem, ki jo je SNG igralo v pretekli sezoni.

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Kletev ciganke in grofova osveta sta se le prekmalu spremenili v bridko resnico. Nesrečni so postali potomci obeh družin, zakletev so nosili ljudje iz Miramara, prvi med njimi njegov ustanovitelj.

DEŽELA SREBRA IN REVOLUCIJ

Zgodovinska usoda je klicala Maksimilijana v daljno Mehiko.

Širna dežela v Srednji Ameriki, ki obsega skoraj dva milijona kvadratnih kilometrov, je po odkritjih Kristofa Kolumba prišla v stik z Evropo. Daljni Maksimilijanov praded Karl V. je poslal čez morje osvojevalca Corteza, ki se je l. 1512 s komaj pet sto Španci izkrcal na mehiških tleh. Mehika, ki so ji vladali cesarji iz stare rodbine Aztekov, je bila mogočna država; živela je v blaginji in pravi »srebrni dobi«. Železa ni poznala, pač pa je bilo posodje in celo orodje iz srebra. Domačini, rdečkožni Indijanci, so razvili visoko kulturo. Niso pa poznali strelnega orožja in ne konja. Nič čudnega torej, da je Cortez z nekaj starimi topovi in štirinajstimi konjeniki gonil pred sabo na tisoče mož Montezumove armade. Bali so se stare prerokbe, da bodo nekoč prišli beli možje, ki bodo bljuvali ogenj — topovi — in ko bosta iz enega človeka nastala dva — jezdec, ko stopi s konja. Takrat, da bo konec stare azteške slave in da je najbolje, če se uklonijo belim »bogovom«.

Tako se je tudi zgodilo. Beli bogovi — pohlepni Španci — so deželo zasedli in si jo razdelili. Tri stoletja so bogati deželi vladali španski podkralji in jo izrabljali ter domače ponosno ljudstvo spravili v dušno in gospodarsko bedo. Vsak španski vojak iz Cortezove odprave je postal grof ali baron, lastnik širnih pokrajin in srebrnih rudnikov. Indijanci so postali sužnji in so nakopali grofu iz Valencie za milijon dolarjev srebr-

ne rude. In to v tistih časih! Danes si takih milijard niti predstavljati ne moremo. Eden izmed podkraljev — markiz de Fagoaga — je ob poroki svoje hčerke ukazal s čistim srebrom tlakovati cesto od razkošne palače do cerkve.

Vsa zemlja je bila v rokah majhnega številca veleposestnikov, ki so temeljito izkoristili svoje sužnje. Povsod so se dvigale razkošne palače v posebnem kolonialnem indijsko-španskem slogu, ki je še danes viden v velikih, z zelenjem prerasčenih razvalinah širom po mehiškem višavju. V vsakem večjem naselju so zgradili veličastne katedrale v baročnem slogu, ki so še danes dika Mehike.

Polagoma se je poleg bogatih priselcev in v suženjstvo padlih domačinov razvil še tretji sloj, kreoli. To so bili potomci priseljenih Špancev, ki so se krvno že pomešali z domačini. Te mešance so čistokrvni Španci zapostavljali in jih odpravili iz javnega življenja.

Prišlo je leto 1810, ko je Napoleonov meč pregnal španske kralje. Tedaj so se Indios zbrali pod praporom Matere božje iz Guadalupa, ki ga je razvil šestdesetletni duhovnik Hidalgo. Šli so v boj za svobodo domovine proti španskim izkoriščevalcem. Strašen je bil obračun z njimi. Po dolgih borbah je kreolski general Iturbide l. 1821 proglasil Mehiko za neodvisno državo in se je oklical za cesarja Avguština I.

Le nekaj mesecev je vladal v cesarskem sijaju, dokler ga ni pregnal in ustrelil njegov podpoveljnik Santa Anna. Zdaj pa je nastopilo brezvladje. Predsedniki, diktatorji in maršali so se vsak mesec menjavali. Bodalo in krogle so za to že poskrbele. Gospodarstvo je v teh neprestanih revolucijah propadalo. S severa so prodirale Združene države, ki so zasedle najlepše pokrajine. Le cerkvena organizacija je zaradi globokovernosti doma-

činov ohranila svoj ugled in svojo posest.

Ta položaj je trajal do nastopa Benita Juareza. Čistokrvni Indijanec iz Oaxasa je bil sin revnih staršev. V mladih letih je spoznal vso bedo in zatiranje rojakov. Zrastlel je v mržnji do zatiralcev in bogatiše. Majhne postave, železnega obraza in mrkih oči se je z železno voljo dokopal od položaja delavca gojenca v samostanu — do odvetnika. L. 1855 je postal minister v kabinetu predsednika Alvareza. Ostro je nastopil proti predpravicam bogatinov. Kot predsednik republike je leta 1861 tudi preklcal vse dolgeve, katere so prejšnje vlade naredile v Evropi, posebno v Franciji. Čutil se je močnega, ker so ga v tej politiki podpirale Združene države v smislu načela »Amerika Amerikancem«. Bogati pristaši prejšnjih vlad in nekateri cerkveni dostojanstveniki so zbežali v Evropo. Tu so se obrnili na razne vlade, ki so bile dale prejšnjim režimom posojila. Te so prosili, naj jim zopet pomagajo do oblasti, in so obljubili, da bodo z velikimi odstotki iz srebrnih rudnikov pokrili vse mehiške dolgeve. Šlo je za 75 milijonov švicarskih frankov, v katere je bilo vložena največ francoskega kapitala.

Zato so mehiški begunci v Evropi, njim na čelu Don José María Gutierrez de Estrada, ki je bil poročen z neko avstrijsko grófico, in dipmomat José Hidalgo, iskali pomoči najprej pri francoskem cesarju Napoleonu III.

Ta je bil tedaj na višku moči, nekak razsodnik v Evropi. Po državljanski ali secesijski vojni v Združenih državah (1861-65) je menil, da lahko poseže tudi v mehiške zadeve, ker je upal, da so Američani s severa oslabiljeni. V tej zunanji politiki je Napoleon III., ki je hotel ustanoviti nekako od Francije na pol odvisno cesarstvo v Srednji Ameriki, močno podpirala njegova stremuška žena cesarica Evgenija. Ta je že imela izbrancega novega cesarja za prestol v krvavi Mehiki.

Na ta način je Juarezova politika, boj bogatinov za svoja posestva in stremušstvo Napoleona III., pripravila novo žaloigro v Mehiki. (Se nadaljuje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

OB ZAKLJUČKU 10. SEZONE SNG:

„Primorske zdrahe“ na prostem

Slovensko narodno gledališče za Tržaško ozemlje zaključuje deseto sezono svojega dela po vojni. Kot zadnje delo te sezone je pripravilo Goldonijev »Le Baruffe Chiozzotte«, ki jih je izvrstno prevedel in ponašil dr. Mirko Rupel v »Primorske zdrahe«. Prva velika prireditev »Primorskih zdrah« na prostem — in sicer na Stadionu 1. maj pri Sv. Ivanu — je bila v soboto, 2. julija. Sledi ji vrsta ponovitev.

Prizor iz Goldonijevе komedije »Primorske zdrahe«

»Primorske zdrahe« so komedija, ki je od začetka do konca polna veselega smeha. Kaže nam življenje ribiških družin bolj z lahke strani. V njej ni nakazanih ne težkih problemov ne globokih razmotrivanj. Pojavljajo se sicer zapleti in ovire, a te so samo, izraz različnih človeških značajev in osebnih slabosti, ne pa posledica različnih socialnih koristi ali česa podobnega. Zato jih je lahko rešiti, če je le pri ljudeh potrebna dobra volja.

Kdo je kriv zdrah? Mladi čolnar Tomaž (Silvij Kobal) izrablja odsotnost drugih moških, ki so na morju, da se začne smukati okrog deklet; sicer brez resne vneve za to ali ono, a tudi brez ozira na to, ali je ta ali ona prosta ali že oddana. Ko pridejo ribiči z morja, moške k svojim družinam, fantje k svojim dekletom, pa nastane zdraha. Malo zaradi ženske nevoščljivosti, malo zaradi jezikavosti.

Pepka (Zlata Rodoškova) zatoži sosedovo Urško njenemu fantu, da se na skrivaj »štemaš« s Tomažem. Urška (Stefka Drolčeva) pa zatoži Pepko njenemu fantu zaradi iste stvari. Na vsej stvari ni nič res, vendar zdraha je tu. Oba fanta sta ljubosumna na Tomaža in mu zapretita z maščevanjem; obe dekleti pa si ustvarita vsaka svojo stranko žensk, ki se napadajo med seboj ne samo z jeziki, temveč tudi dejansko; v ta splošni ravs in kavs se vmešajo moške, ki hočejo vse pomiriti, a podležejo svojevrstni logiki domačih žensk in so nehote sredi »bojnega« meteža že tudi sami. Kako se bo to končalo? Iz malenkosti nastanejo včasih velike stvari. Pisatelj poskrbi, da se ne zgodi nič nepopravljivega in tragednega, ampak se vse srečno reši. Tomaž žene sicer stvar pred sodišče, češ da mu groze s smrtjo,

toda sodni adjunkt kot predstavnik sodišča, (Jožko Lukeš), je dobričina, ki dobrodušno pojasnjuje in posreduje, dokler se sprti zaljubljeni ne najdejo znova in zaroče. Celo Tomaž najde primerno nevesto, da mu odslej ne bo treba hoditi drugam v zelje in delati zdrah. Namesto dveh imamo kar tri zaroke in vsi so veseli.

Zgodba je sicer preprosta po svoji vsebini, toda umetnina po obdelavi. Teče kar naprej kot v filmu je polna razgibanosti in barvitosti. Dejanje izhaja predvsem iz značaja oseb, ki so v bistvu vse dobre srca, zato jim lahko kar sproti odpustimo njihove napake: nagajanje, ujedljivost, zaletelo ljubosumnost, vročekrvnost i. pod. in se jim smejemo.

Obširno prizorišče, ki sta ga pripravila Jože Cesar in arh. Viktor Molka, je omogočalo, da je bila

igra razgibana tudi prostorno. Glavnemu prizorišču (trg) sta v oporo dve stranski prizorišči (na eni strani pristan, na drugi vrt pred sodno hišo). Tako se je dogajanje lahko vršilo skoro nepretrgoma zdaj tu, zdaj tam. Množico igralcev, ki v igri nastopajo, sta odlično uvadila režiserja Jože Babič in Modest Sancin. Vsi igralci vodilnih vlog so rešili svojo nalogo tako, da si bolje ne moremo misliti. Nad vsemi pa je bil Modest Sancin v vlogi ribiča Lipe. On nj vloge igral, temveč je v njej živel. Ne le govorna napaka (zatikanje jezika in nesposobnost reči glas »k«), temveč tudi vse drugo: oči, izraz obraza, telo, vsaka mišica in kretnja, vse je bilo Lipe. Ne bomo pozabili n. pr. njegove zadeve s klobukom! Ni čudno, da mu je občinstvo hvaležno zaploskalo pri odprti sceni. Njegov Lipe bo ostal nezpozaben, kakor bo ostala nepozabna tudi celotna prireditev.

Pri predstavi sodelujeta folklorna skupina iz Brega in tamburaški zbor s Skorklje. Upravljeno se to imenuje velika prireditev na prostem. Velika je po vsem: po prizorišču, množici nastopajočih, po do- gnanosti režije in igranja in tudi po moralnem uspehu. Z njo si je SNG usvojilo občinstvo brez izjeme

FI

ŠOLSKE RAZSTAVE - ZRCALO NAŠIH ŠOL

Prišlo je že v običaj, da naše šole ob zaključku šolskega leta priredijo razstave risb in ročnih izdelkov gojencev. Tudi letos smo imeli priložnost občudovati take prireditve. Ni naš namen, da bi hvallili ali grajali neko določeno šolo ter primerjali izdelke njih učencev. Zeleli bi le izreči nekaj misli o šolskih razstavah.

»Ali so šolske razstave sploh potrebne?« je vprašal neki šolnik. In to vprašanje je dopolnil z obupnim vzdihom: »Po tolikem delu še ta izguba časa...«

Take misli niso vredne človeka, ki naj bi vzgajal mladino in živel za šolo. Tuja in zoprna so mu vsa prizadevanja, da bi s podobnim delom priklenil dijake k šoli in jih vzgojil tako, da bo nekoč narod nanje ponosen.

Za predmete, ki se jih učenci uče v šoli, je uspeh označen le z redom v spričevalih. Uspehe, ki so jih učenci dosegli v risanju in ročnih delih, so pa mnogo lepše prikazani s samimi izdelki kot z redom v spričevalu.

To je razlog, zakaj se dijaki tako vesele šolskih razstav. Nestrpno pričakujejo, da si njih izdelke ogledajo starši in znanci. Marsikateri so pa tudi žalostni, ker njihovih del ni med razstavljenimi. Med letom so pač lenarili ter »pacali« in tako si niso mogli priboriti pohvale in nagrade.

Toda šolske razstave nimajo le namena odkrivati pridnosti in izurjenost dijakov ter opozarjati občinstvo na njihove uspehe in napredek. Povedo nam še marsikaj več.

Te prireditve imajo velik pomen tudi za profe-

sorje. Pri pogledu razstavljenih del bi lahko izrazili mnenje o sposobnosti strokovnih učiteljev, čeprav je to težko, ker so na nekaterih šolah delavnice bogateje, na drugih pa skromnejše opremljene. Upoštevati je treba tudi, da si revni dijaki ne morejo kupiti dragega risalnega pribora in zato njihove tehnične risbe niso včasih tako vzorno izdelane kakor one premožnejših učencev, ki si lahko nabavijo izvrstna šestila in risalna peresa.

Za profesorje risanja in ročnih del so šolske razstave izredno poučne, ker na njih lahko spoznajo tudi učno metodiko svojih kolegov. Napake, ki jih med učenjem sami zagrešijo, ne opazijo zlahka pri svojih učencih. Laže pri delih učencev svojih stanovskih tovarišev! Je pač človeška slabost, da lastnih napak ne vidimo...

Ko se na razstavah sprehajajo šolniki od risbe do risbe, od enega ročnega dela do drugega, bodo pa spoznali obenem tudi dobro izvirno metodiko svojih kolegov in se od njih kaj naučili. Zato toplo priporočamo našim šolnikom, da prihodnje šolsko leto obiščejo čimveč razstav.

Ob koncu še nekaj važnega: ravnatelji industrijskih šol naj povabijo na razstave tudi čimveč industrijev in obrtnikov. Najlepša priložnost, da opozore delodajalce na vestnost in izurjenost tistih dijakov, ki po dovršenem šolanju stopijo v delavnice in s tem na novo življenjsko pot.

Te razstave so vsekakor najlepše spričevalo visoke vrednosti slovenske šole!

Ali se po vsem tem upa še kdo trditi, da so šolske razstave nepotrebne?

MP

VZGOJNI KOTIČEK

Zdrav humor prihaja iz veselega srca

Zamislite si, kako prijetno bi bilo na cesti, ko bi od sto ljudi srečali devetdeset veselih, dobro razpoloženih in smehljajočih! Tako pa je prav obratno. Večina ljudi je resnih, mrkih, zaskrbljenih in nevljudnih. Le opazujte na cesti mimoidoče, pa mi boste potrdili. Kaj je temu krivo? Morda skrb za vsakdanje življenje, za bodočnost, neugodne družinske razmere, pomanjkanje itd. Prav gotovo so vsakdanje skrbi v precejšnji meri krivice našega nerazpoloženja. Toda potem bi morali biti veseli vsaj oni, ki imajo vsega v izobilju in jim je bodočnost postлана z rožicami. Pa ni tako! Kje tiči potem vzrok?

Pravo veselje prihaja samo iz vedrega, veselega srca. Saj pravi velik vzgojitelj mladine Pestalozzi: Sad zori na soncu, človek pa ob ljubezni.

Kaj ti pomaga lep obraz, lepa obleka, bogastvo, čast, če imaš pa hudobno srce, ki ne pozna ljubezni do bližnjega in misli samo na maščevanje. Kako boš vesel in zabaval druge, če pa si sam potreben zdravliva?

Opazujte preprostega človeka pri delu, pa boste videli kako prepeva, žvižga in se šali zdaj s tem, zdaj z onim. Kar pojdi na tržaški zelenjadni in sadni trg, pa se boste ob naših preprostih branjevkah počeno razvedrili. Če boš n. pr. kupil 1 kg pomaranč, ti bo rekla prijazna ženica: »Srček zlati, za vas sem izbrala najlepše.« Za 2 ali 3 kile boš pa

že »največji zaklad na svetu.« Branjevke te kljub skromnemu zaslužku veselo postrežejo in povrh še razvedrijo.

Zdrav humor je kakor balzam, ki celi rane. Povsod je potreben, najbolj pa v družini. Če te tarejo dnevne skrbi, ne znašaj se nad ženo ali nad otroki. Pusti slabo voljo pred vrati in stopi z veselim obrazom pred svoje. Prinesi domov zvrhan koš humorja in dobre volje. Saj ljubezen vse zmore. Pa tudi ti, mati, se ne daj premagati od slabe volje, kadar ti hčerka pri delu razbije kak vrč. Reci pač: »Crepinje prinašajo srečo.« Seveda, hčerka te tvoje dobre volje ne sme izrabiti, ampak bo drugič bolj pazila.

Nekateri se izgovarjajo, da niso rojeni za dobro voljo, da je ta dobra lastnost dana samo nekaterim. Kdor tako misli, se moti. Količko prilik imamo v življenju, da krotimo svojo vročo kri! Morda imamo neprilike v družini, s sosedji v delavnici ali uradu. Človek bi se razpočil od jeze, če se ne bi znal obvladati. Najprej je pač treba jezo pogoltniti, nato pa zadevo zasukati na šaljivo. Seveda se moramo pri tem otresti zbadanja in posmeha. To dvoje namreč bolj ponižuje človeka kakor kaka surova beseda, izgovorjena v jezi.

Ne bodimo torej veseli in dovtipni le ob vinski kapljici, ampak vselej in povsod, kjer srečujemo svojega bližnjega, v prvi vrsti pa v ožjem družinskem krogu.

GOSPODARSTVO

KRAVE GROFA MARZOTTA

Grof Gaetano Marzotto je v Italiji eden največjih industrialcev oblačilne stroke. Istočasno spada med največje davkoplačevalce, saj je prijavil nad 400 milijonov lir letnih dohodkov. Znan je tudi po nagradah, ki jih letno določi za pisatelje, pesnike in znanstvenike; letošnje nagrade prekašajo vsoto 40 milijonov lir. V Trstu je znan kot lastnik hotela »Jolly«. Isto ime deloma že nosi, deloma pa bo nosilo okoli 100 hotelov, predvsem v južni Italiji, kjer do sedaj tujec ni dobil dostojnega prenočišča.

Pa tudi v življenje našega kraškega živinorejca se je vmešal grof Marzotto, saj vedno bolj izpodriva v Trstu domače, okoličansko mleko z onim iz Toreselli pri Portogruaru. Tu ima namreč grof veleposestvo, ki meri nad 2000 ha, kjer redi že danes blizu 1000 krav, a jih misli rediti 1300. In prav tem kravam so namenjene te vrstice.

PASMA IN MLEČNOST

Vsa goveda na posestvu v Toreselli so belo-črne holandske pasme. Uvožena pa niso bila iz Holandske, temveč iz Kanade, kamor so jih prepeljali pred kakimi 80 leti iz Holandske. L. 1949 je Marzotto v Kanadi kupil prvih 200 junic in nekaj prvovrstnih bikov, vse z odličnimi rodovniki. V Portogruaru so jih prepeljali z letalom. Njim so pozneje sledila še druga mlada goveda iste pasme. Danes pa redijo v Toreselli seveda tudi precej domačega prirastka.

Marzotto je ostvaril svojo živinorejo predvsem zaradi mleka. Zato pa je tudi izbral pasmo, ki je prva glede mlečnosti. V Kanadi je izbral iz te pasme živali takih rodov, ki se posebej odlikujejo v tem pogledu. Vsi zadevni podatki so zapisani v zanesljivih kanadskih rodovniških knjigah. Zato ni nič čudnega, če krave v Toreselli kažejo tako visoko mlečnost, in sicer:

V 331 dneh molže je dalo 207 krav po povprečju 5104 kg mleka s 3,61% toščice.

V istih dneh je dalo 180 krav po drugi otelevi povprečno po 6475 kg mleka s 3,77% toščice.

Enako je dalo 155 krav po tretji otelevi po 6536 kg mleka s 3,7% toščice.

To so zelo visoke številke. Še mnogo višje pa so, če iz vsake skupine izberemo 10 najboljših in raztegnemo molznost na 365 dni. V tem primeru ugotovimo, da je 10 najboljših krav dalo po 1. otelevi povprečno 6735 kg mleka s 3,6% toščice, po 2. otelevi 8.439 kg mleka s 3,6% toščice, in po 3. otelevi 9257 kg mleka s 3,6% toščice.

Dnevno torej nad 25 kg mleka. Molžo opravljajo stroji, in sicer trikrat na dan.

KRMA

Grof seveda teži za dobičkom in si ni uredil posestva zaradi luksusa. Mehanično molžo je vpeljal samo zaradi tega, ker se to izplača za velike skupine krav. Marzottove krave poslušajo tudi godbo gramofonskih plošč, ki jo prenašajo zvočniki. Dokazano je namreč, da godba blagodejno vpliva na živčevje živali, da so krave bolj mirne, manj

nervozne, da prebavljajo bolje in dajo zato več mleka in več mesa.

Umljivo je, da Marzotto računa tudi s prirastkom mesa. Tudi v tej reji se zgodi, da se kaka krava noče ubrežiti. Take krave pa dosežejo visoke teže (700 do 800 kg) in zato so tudi cene visoke, in sicer redno nad 300 lir za kg žive teže. Eden izmed vzrokov, zakaj se je Marzotto odločil ravno za kanadsko vejo belo-črne holandske pasme, tiči v tem, da je ta dobra tudi kot klavna živina.

Drugi razlog je v tem, da v Kanadi uspevajo samo živali, ki so posebno odporne proti neugodnim vremenskim prilikam. Saj so v Kanadi dolgotrajne in hude zime ter sorazmerno vroča poletja. Zato morajo biti živali zdrave in glede krme skromne. Moti se, kdor misli, da dobivajo Marzottove krave posebno krmo. Res je, da so v Toreselli 4 veliki silosi po 20.000 q nosilnosti, a v njih zbirajo krmo, ki jo drugod malo upoštevajo: listje, razne vršičke, koruzne storže, seveda tudi koruzni pitnik, kitajski grašek, zadnje otavo itd. Krave morajo porabiti vse, kar nudi posestvo. Zato ne najdete v jaslih nikdar kakšnega posebno dobrega sena.

Seveda pri samo taki krmi ne bi mogle krave dati takih količin mleka s tako visokim odstotkom toščice. Zato je treba, da domačo krmo dopolnijo z močnimi krmili. V Toreselli dodajajo predvsem laneno moko in zrezke sladkorne pese. Na posestvu je namreč tudi posebna tvornica za lanena vlakna in tvornica sladkorja.

KONČNE PRIPOMBE

Umljivo je, da vzdržuje posestvo lastno in dobro organizirano živinozdravniško službo

in posebne živinorejske izvedence. Saj poleg krav je tudi precej bikov in vse polno telet in juničk, končno pa tudi nad 1000 prašičev.

Zanimivo pri vsem tem pa je to, da so Marzottove krave še vedno vpisane v kanadskem rodovniku in da nad njimi vršijo kontrolno izvedenci, ki pridejo nalašč iz Kanade.

Ko bo dosegel naprej določeno število krav, bo samo mleko prinašalo nad milijon lir dnevne dohodka.

Omeniti je potrebno tudi, da so vsi uslužbenci prav dobro plačani. Stalno nameščeni hlapi dobijo poleg krasne stanovanjske hišice in vrta nad 50.000 lir plače na mesec za osemurno delo. Poleg tega si lahko nabavijo na posestvu po znižanih cenah vse, od hrane do obleke.

Končno še to, da prav prijazno sprejemajo organizirane večje obiske šol ali skupine kmetov, ki dobijo posebnega vodiča za obisk celotnega posestva. To se deli na 3 skupine: socialna skupina obsega urade, cerkev, šole, stanovanja, otroški vrtec, zavetišče, zabavišča, trgovine itd.; industrijska skupina ima tvornice za sladkor, tkalnice, mlekarno, klet, električno centralo itd.; kmetijsko skupino tvorijo hlevi, silosi, lope za stroje itd. Obisk posestva je zelo poučen in priporočljiv.

POD TRTAMI NAJ KROŽI ZRAK

Na koncu latnika viseč grozd bo zelo redko bolan, četudi bi bili v notranjosti vsi bolni. Zakaj? Samo en odgovor je: okoli grozda na koncu latnika kroži prosto zrak, ki tudi odnese morebitne bolezenske klice.

Enako je s trtami v vinogradu. Kdor ne trpi plevla pod trtami, kdor odstrani poganjke iz starega lesa in kdor prečisti notranjost, to je odstrani nerodoviten in nepotreben les in zalistnike, bo ohranil svoje grozdje zdravo, četudi ga ne bo pogostoma škropil in žveplal.

Športni pregled

NOGOMET

Evropski pokal. Prvič po vojni so se letos začela tekmovanja za evropski pokal. Tradicionalna predvojna športna prireditelja, na kateri so se videla vedno na igriščih najboljša madžarska, avstrijska, češka in italijanska moštva, se je to pot prvič obogatila z udeležbo Jugoslovancev.

Ob začetku je bilo vpisanih 10 moštev: dve italijanski (Bologna in Roma), dve madžarski (Honved in Voros Lobogo), dve češki (U.D.A. in Slavija), dve avstrijski (Wiener Sportklub in Wacker) in dve jugoslovanski (Hajduk in Vojvodina).

Prej so bila izločilna predtekmovanja med Romo in Vojvodino ter med Wackerjem in Voros Lobogom.

V Novem Sadu je zmagala Vojvodina s 4:1. V povratni tekmi v Rimu bi torej morala Roma zmagati z razliko štirih golov, da bi se lahko uvrstila v četrtino finala. In res je rimsko moštvo vodilo že z razliko treh golov (3:0 in potem 4:1), ko so v zadnji polovici tekme Jugoslovanci naenkrat napeli vse svoje moči in pognali kar štirikrat mimo začudenega Mora žogo v vrata. Vse štiri gole je dal Rajkov! Poraz Rome so italijanski listi sprejeli z ostrimi komentarji. »Gazzetta dello sport« poudarja, da so se Italijani vozili iz Novega Sada v Rim z avionom, medtem ko so Jugoslovanci potovali v drugem razredu potniškega vlaka. In ravno Jugoslovanci, ki so dospeli v Rim utrujeni, so pokazali proti koncu tekme svežost, medtem ko so se Rimljani vlačili po igrišču kot sence. Nogomet — zaklju-

čuje člankar — je šport zdravega in odpornega ljudstva!

Wacker in Voros Lobogo sta pa tako v Budimpešti kot na Dunaju igrala neodločeno (3:3 in 2:2) in bosta morala igrati še tretjo tekmo.

Naslednja srečanja: Bologna z U.D.A., zmagovalec v tekmi Wackers - Voros Lobogo s Hajdukom Slavija z Vojvodino in Honved z Wiener Sportklubom.

TENIS

V semifinalu v Wimbledonu je Trabert premagal Pattya, medtem ko je Nielsen veselo iznenadil svoje navijače z zmago nad Rosewallom. V finalu je pa prvi ameriški teniški igralec z lahkoto v samih treh setih odpravil Danca in si tako osvojil neuradni naslov svetovnega prvaka.

KOLESARSTVO

Danes se je začela slovita kolesarska dirka po Franciji tako imenovani »Tour de France«, ki bo tri tedne zaposlil najboljše kolesarje na svetu. Trinajst moštev bo sodelovalo, in sicer: Državna moštva Francije, Italije, Belgije, Holandske, Spanije, Švice in Anglije, pet francoskih pokrajinskih moštev (Est - Nord - Center, Sud - Ovest, Ile de France, Sud - Est in Ovest) ter menarodno moštvo, v katerem je mogoče najboljši dirkač Luksemburčan Gaul.

Glavni favorit za končno zmago je seveda kapetan francoskega državnega moštva, lanskoletni zmagovalec in svetovni prvak Luisson Bobet.

Z njim se bodo lahko uspešno borili Geminiani (Francija), Ockers in Brankart (Belgija), Wagtmans in Van Est (Holandska), Lorono in Botella (Spanija), Kubler in Clerici (Švica), že omenjeni Gaul, Fornara in Astrua (Italija), med pokrajinci pa Robic, Lauredi, Bauvin in mogoče Molineris.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 20

Vojščaki so tedaj povzeli pesem in se globoko sključeni pridružili plesu. To je pomenilo, da sprejmejo belega moža za glavarja. Zenske so žlobudrale okoli kroga, udarjale v bobne in ploskale z rokami. Sredi kroga je sedel Tarzan, kralj Vazircev.

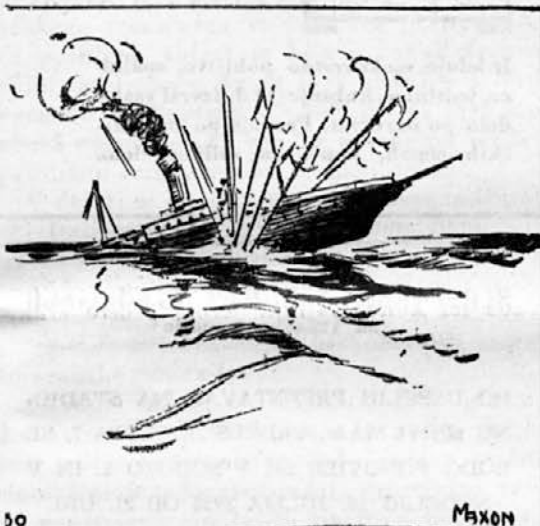

Cedalje hitreje so plesali in divji kriki so se vse glasneje razlegali. Nazadnje se je tudi Tarzan pridružil divjemu obredu. Med blestečimi se črnimi telesi je skakal in rjovel, vihteč svoje težko kopje v isti pobesnelosti kakor njegovi divji tovariši.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Poslednji ostanek omike je bil pozabljen. Bil je samo še prvobitni človek, ki se je radoval kraljevanja nad divjimi črnici. Kaj bi si bili mislili njegovi znanci, ko bi jim ga kdo pokazal in rekel: »To je John Clayton, lord Greystoke!«

Kaj bi dejala ljubka Američanka, ki je zdaj daleč na zahodu na »Lady Alice« strmelja v isti mesec kakor on? Ali bi še ljubila tega divjega glavarja? Cudno: ko je bil ples najbolj divji, se je krasna jahta nenadoma pogreznila v morje.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Prav tisto noč, ko je Tarzan postal glavar Vazircev, je ležala ona, ki jo je ljubil, v rešilnem čolnu, več ko tisoč milj daleč od njega. Jahta je bila namreč treščila ob razbitino in se tako naglo potopila, da so se komaj rešili.

Valovi so bili ločili Janin čoln od drugih. Njen zaročenec Clayton, trije mornarji, »Gospod Thurana« in ona, edina ženska, so izgubljeni pluli daleč od vsake pomoči. Kajti medtem ko so izmučeni veslači spali, so vesla zdrknila v vodo...

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Aziz leži v posebni sobi,« je z vneto razlagala, da se ji je njen tuji naglas opazil ko navadno. »Samo en Burmanec je v hiši, a ta — ta ne sme vstopiti brez povelja v tisto sobo.

»A Fu-Manču?«

»Njega se nam ni bati. On bo po desetih minutah vaš jetnik! Zdaj vam ne utegnem govoriti — morate verjeti!« Nestrpno je udarila z nogo ob tla.

»Pa dakoit?« je prhnil Smith.

»Tudi on.«

»Menim, da bi bilo morda boljše, da grem tudi jaz noter,« je dejal Weymouth počasi.

Karamaneh je polna neučakanosti skomignila z rameni in odklenila vrata visokega zidu, ki je ločil temačno smrdljivo dvorišče od razkošnih soban Fu-Mančuja.

»Ne delajte nikakega šuma,« je svarila. In Smith in jaz sva šla po hodniku za njo.

Nadzornik Weymouth je dal še poslednja navodila svojemu

namestniku in odšel za nami. Vrata smo spet zaprli, čez nekaj korakov pa je Karamaneh odklenila druga. Šli smo skozi malo, neopremljeno sobo in potem po nekem hodniku, ki nas je privedel na balkon. Ta prehod je bil presenetljiv.

Tema in tišina sta bili okoli nas: dehteča, uspavajoča tema in tišina, polna skrivnosti. Zakaj onstran zidov sobane, na katero smo zrlji, je neprenehoma zvenel šum dela, ki je potekalo na veliki prometni reki.

Iz močnega, a človeškega hrupa pristaniškega življenja, iz neprijetnih, toda domačih vzdihov, ki vladajo povsod, kjer ladje požirajo in bruhajo trgovske zakalde, smo prišli v to s kadili prepojeno tišino, kjer je zasenčena luč slikala nejasne povečave kitajskih okraskov, ki so bili na senčniku, na najbližje stene in pustila večji del sobane v zato tembolj opazni temi. Nič življenja ni bilo v temnolaselem dečku, čez katerega se je sklanjala Karamanehina zavita postava.

»Končno stojim v hiši doktorja Fu-Mančuja!« je zašepetal Smith. Kljub dekletovemu zagotovitvi smo se zavedali, da je bližina zločinskega Kitajca nasičena z nevarnostjo. Stali nismo v levjem brlogu, marveč na kačjem ležišču. Od tistega časa dalje, ko je Nayland Smith pripotoval iz Burme, da je zasledoval to prednjo stražo rumene nevarnosti, sem v svojih sanjah ponoči ali podnevi le redkokdaj pogrešal lice Fu-Mančuja. Milijoni ljudi, za katere smo bili na delu, so tačas počivali — mi pa smo se zavedali krute nevarnosti, ki jo je povzročal pravcati polip, ki se je zasedal v

RADIO TRST A

Nedelja, 10. julija ob: 8.30 Domače pesmi; 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz tržaške stolnice; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 15.00 Mladina pred mikrofonom; Učenci barkovljanske in proseške osnovne šole; 17.00 Nastop pevskega zbora iz Sv. Križa; 18.26 Nastop gojencev Prosvetne matice; 20.30 Poje Slovenski oktet; 21.00 Wagner: Parsifal, opera v 3 dej., I. dejanje.

Ponedeljek, 11. julija ob: 12.55 Poje duet ob spremiljavi harmonike; 18.40 Novakove skladbe poje Dušan Pertot; 19.15 Mamica pripoveduje; 21.00 Okno v svet: Problemj atomske dobe; 21.55 Wagner: Parsifal, II. dejanje.

Torek, 12. julija ob: 13.30 Glasba po željah; 18.00 Schumann: Klavirski koncert; 21.00 Radijski oder; 23.00 Valčki in mazurke (Chopin).

Sreda, 13. julija ob: 13.30 Igra duo Harris Primani; 18.00 Mendelssohn: Violinski koncert; 18.30 Z začarane police: Carovnikova hči; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Poje moški zbor s Proseka-Kontovela; 21.15 Adamič: Ljubljanski akvareli; 21.40 Wagner: Parsifal, III. dejanje.

Četrtek, 14. julija ob: 12.00 Potovanje po Italiji: Pesaro; 18.00 Mac Dowell: Koncert za klavir in orkester; 19.15 Radijska univerza: Carnelutti: Uvedba procesa; 20.30 Poje zbor Glasbene Matice; 21.00 Dramatizirana zgodba; 22.00 Glasbeno predavanje.

Petek, 15. julija ob: 13.30 Glasba po željah; 18.00 Schumann: Koncert v A-molu za čelo in orkester; 18.30 Z začarane police: Menih in ptičica; 19.15 Poletni športi: Veslanje in jadrnanje; 20.30 Slovenski oktet; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 21.15 Krek Uroš: Violinski koncert; 22.00 Predavanje: Nekaj novih ameriških pripovednikov.

Sobota, 16. julija ob: 12.00 Sadje in zdravje: Talarico: Breskev; 12.55 Jugoslovanski motivi; 15.30 Pogovor z ženo; 16.00 Lahke melodije igra Pacchiorijev salonski orkester; 18.00 Paganini: Koncert št. 1 za violino in orkester; 19.15 Radijska univerza: Paoli: Igre in športi; 19.30 Koncert orkestra Glasbene Matice; 20.30 Slovenske pesmi; 21.15 Matetič Ronjgov: Roženice.

TEDENSKI KOLEDARČEK

10. julija, **nedelja**: 5. pobink., Amalija, Ljubica
11. julija, **ponedeljek**: Olga, Medo
12. julija, **torek**: Mohor in Fortunat, Draguška
13. julija, **sreda**: Marjeta, Dragan
14. julija, **četrtek**: Bonaventura, Svobodin
15. julija, **petek**: Henrik, Vladimir
16. julija, **sobota**: Marija Karm., Bogdan

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477**VALUTA — TUJ DENAR**

Dne 6. julija si dobil oz. dal za		
ameriški dolar	623—627	lir
avstrijski šiling	23,50—24,25	lir
100 dinarjev	88—90	lir
100 francoskih frankov	166—169	lir
nemško marko	146—148	lir
pesos	17—19	lir
švicarski frank	145—146,50	lir
zlato	710—714	lir
napoleon	4050—4175	lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 124: Ob mejniku vlažnega zemljišča bi rad napravil odvodni jarek. Ali ga lahko napravim tik sosedovega mejnika?

Odgovor: Tega ne smete, ker mora biti po zakonu med sosedovim mejnikom in robom jarka tako širok pas, kot je jarek globok. Če pa bi bil tam že več kot 30 let jarek in bi ga želeli samo izčistiti, ga ne smete napraviti globljega od prejšnjega.

Vprašanje št. 125: So li bili napravljeni v naših krajih poskusi z žveplom »Cosan«? V čem se razlikuje od navadnega žvepla?

Odgovor: Žveplo »Cosan« izdeluje tvornica Riedel von Haen v Seelze pri Hannoverju v Nemčiji. Na italijanskem trgu se je pojavilo pred kakimi 5 leti, prej pa so ga še preizkušali na kmetijskih preizkuševališčih, tako tudi na Vinogradniški šoli v Coneglianu. Žveplo »Cosan« je še finjšje od koloidalnega klejastega žvepla »Montecatini« in zato se rabi samo 150 do 200 gramov za 100 litrov žveplene brozge. Je pa zato tudi precej dražje. »Cosan« in tudi koloidalno žveplo za razliko od navadnega žvepla, hitro preprečujeta oidij, vplivata zdravilno in dežju tako hitro ne izpere ter ne ožgeta listov.

Vprašanje št. 126: Katere države na svetu proizvajajo največ petroleja? Je li verjetno, da postane Italija v tem pogledu prava velesila?

Odgovor: Proizvodnja surovega petroleja je lansko leto dosegla na celem svetu 675 milijonov ton. Od te količine odpade na ZDA nekaj nad 46%, na Venezuelo skoraj 15%, na URSS 8,6%, na Saudovo Arabijo 7%, Kuvaht 6,6%. Tem slede Irak, Iran, Meksiko, Kanada, Indonezija, Romunija. V Evropi proizvede največ petroleja Romunija, kateri sledi Avstrija s 3,5 milijonov ton, nato URSS (glavna ležišča URSS so v Aziji), potem Nemčija, Francija, Jugoslavija, Italija. Na vprašanje, ali bo postala Italija petrolejska velesila ali ne, danes še ni mogoče odgovoriti, ker so komaj začeli s preiskovalnimi deli in je današnja proizvodnja še prepričala, saj krije komaj nekaj odstotkov domače potrošnje.

IZ TRSTA**400 MILIJONOV ZA NOVA STANOVANJA**

Zupan Bartoli je pretekle dni sklical sejo predstavnikov vseh največjih tržaških podjetij in denarnih zavodov, da bi jim razložil podrobnosti in socialni pomen tako imenovanega zakona INA-CASA. Ta daje namreč možnost podjetjem, da zgrade stanovanja za svoje delavce. Za gradnjo prispevajo tako delavci kot ustanova INA-CASA.

Sedaj nameravajo zgraditi hiše za 400 milijonov lir.

Najvažnejša podjetja so izjavila, da bodo pri izvedbi načrta sodelovala.

CENA ZA BANANE

Izšel je ministrski odlok, ki določa, naj se s 1. julijem cena banan na drobno zniža na 400 lir za kilogram.

T O V A R N A

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
za Tržaško ozemlje

PO USPELH PREDSTAVAH NA STADIONU »PRVI MAJ«, VRDELSKA CESTA 7, SE BODO PONOVILO SE V SOBOTO 9. IN V NEDELJO 10. JULIJA 1955 OB 21. URI.

CARLO GOLDONI:

PRIMORSKE ZDRAHE

Anglijo — polip, čigar glava je bil dr. Fu-Manču, čigar tipalnice so bili dakoti, davitelji in hitro učinkujoča in skrivnostna sredstva, ki so v temi spravljala ljudi brez sledov s sveta.

»Karamanehl« sem rahlo zaklical.

Zavita postava pod svetilko se je obrnila, da je mila svetloba padala na temno, ljubko obličje sužnje. Ona, ki je bila voljno orodje v rokah Fu-Mančuja, je zdaj postala sredstvo, s katerim naj bi se ga človeška družba osvobodila. Svareče je vzdignila prst in mi pomignila, naj grem bliže.

Noge so se mi pogrezale v bogati preprogi, ko sem prišel iz mraka v svetlobni krog, kjer je Karamaneh stala zraven mene in zrla na dečka. Bil je mrtev, kolikor ga je zapadna veda mogla soditi, toda pošastno znanje kitajskega doktorja ga je ohranilo živega v tistem smrti ličnem stanju.

»Bodite hitri,« je dejala, »bodite hitri! Obudite ga! Mene je strah.«

Iz škatle, ki sem jo imel s seboj, sem vzel iglasto vzbrižgalko in stekleničko, v kateri je bilo malo motne rumene tekočine. O sestavi te tekočine mi ni bilo nič znanega. Čeprav sem imel stekleničko že nekaj dni, si nisem drznil uporabiti niti malega dela dragocene vsebine za znanstveno raziskavo. Te motne rumene kapljice so pomenile življenje za dečka Aziza, pomenile uspeh za poslanstvo Naylanda Smitha in pomenile pogin okrutnega Kitajca.

Dvignil sem odejo. Deček je bil ves oblečen in je ležal z rokami, (prokrižanimi čez prsi. Zapazil sem znamenja prejšnjih

vbrizgov, ko sem napolnil vbrizgalko in potem storil, kakor sem uporabljal, poslednji tak poskus na njem. Dal bi pol svojega premoženja, če bi zvedel pravo sestavo sredstva, ki je zdaj plalo skozi žile Aziza — ter polagoma pobarvalo osivelo obličje z olivnim odtenkom življenja, ki se je, kakor mi je zdravniško znanje izdajalo, spet mrtvecu povračalo.

Toda to ni bil namen mojega obiska. Prišel sem, da odnesem iz hiše Fu-Mančuja živo verigo, ki je vezala Karamaneho na nje. Čim bo Aziz zdrav in svoboden, se bodo doktorjeve sponje, ki vežejo sužnjo, pretrgale.

Moja očarljiva družica je pokleknila, krčevito stisnila roke in z očmi požirala obličje dečka, ki je doživljalo tako čudežno spremembo. Tisti nenadni vonj, ki jo je vedno spremljal, se je dal komaj zaznati. Karamaneh je hitro dihala.

»Ničesar se vam ni bati,« sem zašepetal; »glejte, vrača se mu življenje. Čez nekoliko trenutkov bo z njim vse dobro.«

Viseča svetlika s pestro pobarvanim senčnikom je nad nami lahno nihala, kar je najbrž povzročil kak pih, ki je zavel skozi sobano. Dečkove težke veke so začele trepetati in Karamaneh se je živčno oklenila moje roke in me tako držala, ko je gledala, kdaj se bodo dolge trepalnice odprle. Tišina na tem mestu je bila že kar nadnaravna, da je že kar pritiskala na nas.

Nadzornik Weymouth je z začudenim licem pogledal preko moje rame.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)